

Według autorki w zapewnianiu pomocy pielęgniarskiej znajdują zastosowanie następujące metody i techniki:

- wykonywania czegoś dla i za tego, komu pielęgniarka pomaga,
- doradzania, kierowania jego aktywnością,
- stosowania i zapewniania mu wsparcia (fizycznego, psychicznego),
- oddziaływania na środowisko,
- nauczania.

Metody i techniki stosowane w wykonywaniu czegoś dla i za pacjenta, tj. wtedy, gdy jest on w bardzo ciężkim stanie i potrzebuje od pielęgniarki pomocy o charakterze kompensacyjnym, muszą być opanowane przez nią w sposób perfekcyjny, a więc musi być ona w tym „ekspertem”. Jednak gdy tylko jest to możliwe, metody te powinny być zastępowane asystowaniem i współdziałaniem. Istotne znaczenie ma informowanie pacjenta i uzyskiwanie jego akceptacji.

Wpływanie na aktywność człowieka i ukierunkowywanie jego postępowania ma duże znaczenie wtedy, gdy chodzi o to, aby w różnych trudnych sytuacjach dokonywał on właściwego wyboru, a także wtedy, gdy czegoś sam – bez pomocy pielęgniarki nie jest w stanie wykonać. Istotne znaczenie mają wówczas umiejętności komunikowania i kształtowania relacji zaufania pacjenta do pielęgniarki.

Wspieranie jest świadczeniem takiej pomocy, która zmniejsza reakcje stresowe, a zwiększa poczucie bezpieczeństwa. Wspieranie może mieć charakter fizyczny lub psychiczny. Wspieranie fizyczne powinno zapewniać tylko pomoc niezbędną. Wspieranie psychiczne zachęca pacjenta do samodzielnego działania.

Wpływanie na środowisko (fizyczne, społeczne) zakłada wprowadzanie w nim takich warunków, jakie są potrzebne w motywowaniu pacjenta do podejmowania samoopieki. Największy wpływ mają działania tych, którzy są dla niego najważniejsi.

Nauczanie jest to pomaganie w przyswajaniu koniecznej wiedzy i w kształtowaniu sprawności. Ten, komu pielęgniarka pomaga musi przejawiać konieczną gotowość, aby się czegoś nauczyć. Musi więc ona rozpoznawać możliwości i ograniczenia uczenia się osoby, której pomaga i pobudzać jej aktywność oraz zainteresowanie.

Autorka wyróżniła trzy podstawowe systemy pomocy świadczonej przez pielęgniarki:

- w pełni kompensacyjny,
- częściowo kompensacyjny,
- wspierająco-uczący (rozwojowy).

System w pełni kompensacyjny znajduje zastosowanie wtedy, gdy człowiek nie ma możliwości zapewnienia sobie samoopieki. Pielęgniarka podejmuje wtedy dla niego i za niego wykonywanie tego wszystkiego, co jest konieczne oraz służy mu takim wsparciem i ochroną, jakiej potrzebuje.

W systemie częściowo kompensacyjnym pielęgniarka asystując zastępuje pacjenta tylko w tych aktywnościach, których on nie jest w stanie podejmować, pomaga w tych, w których sam sobie nie radzi, a zachęca i obserwuje w wykonywaniu tych czynności, które on wykonuje samodzielnie.

System wspierająco-uczący stosowany jest wtedy, gdy człowiek w zapewnianiu sobie samoopieki potrzebuje pomocy o charakterze regulacyjnym i rozwojowym (uczenie, wspieranie).

Edukacja pielęgniarek. *Realizowanie w praktyce pielęgniarskiej wszystkich założeń teoretycznych wymaga wprowadzania wielkich zmian w edukacji pielęgniarek. Wszystkie programy edukacyjne powinny być analizowane i weryfikowane pod kątem przygotowania i doskonalenia zawodowego pielęgniarek w pełni świadomych swojej szerokiej roli zawodowej i odpowiedzialności moralnej za właściwe pełnienie swej służby. Odpowiedzialność moralna wynika z tego, że decyzje i działania pielęgniarki wpływają znacząco na życie, zdrowie i dobrostan pacjenta.*

Charakter moralny pielęgniarskiej praktyki zawodowej ma także świadczenie przez pielęgniarkę pomocy w rozwiązywaniu różnych, etycznie trudnych problemów pacjenta, jego rodziny oraz innych grup społecznych. Rozwiązywanie tych problemów niejednokrotnie rodzi kolejne trudności i problemy, a doprowadzać może nawet do takich sytuacji, których rozwiązanie jest niemożliwe.

Programy edukacyjne powinny przygotowywać pielęgniarki do:

- odpowiadania na różne potrzeby, oczekiwania i prośby ludzkie w sprawach znaczących dla zdrowia, życia i dobrostanu,
- kształtowania relacji o charakterze terapeutycznym, warunkowanej pozyskiwaniem ludzkiego zaufania,
- zapewniania opieki pielęgniarskiej w sposób zindywidualizowany, ciągły, celowy i efektywny,
- koordynowania i integrowania opieki pielęgniarskiej ze wszystkimi codziennymi działaniami człowieka,
- koordynowania opieki pielęgniarskiej z opieką sprawowaną przez innych,
- uświadamiania im granic pielęgniarstwa,
- aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym.

Podstawę w programach edukacji pielęgniarskiej powinny stanowić pielęgniarskie treści teoretyczne. One to bowiem wprowadzają podstawowe wyjaśnienia istoty pielęgniarstwa, określają jego domenę, cele i granice.

Teoria deficytu samoopieki D. Orem ma na celu wyjaśnianie istoty pielęgniarsstwa oraz uzasadnianie potrzeb pielęgniarsstwa naukowego w praktyce zawodowej pielęgniarek, podejmowanej przez nie jako służba społeczna zapewniająca człowiekowi niezbędną pomoc w samopielęgowaniu. Samopielęgowanie, według tej autorki, jest bowiem aktywnością, która odgrywa podstawową rolę w opiece nad zdrowiem człowieka. Każdy człowiek podejmuje ją w codziennym życiu w stosunku do siebie, a także w stosunku do tych osób bliskich, które są od niego zależne, a same nie mogą jej sobie zapewnić. Aktywność ta jest niezbędna do strukturalnej integracji, funkcjonowania i rozwoju człowieka. Zapewnienie samoopieki jest przez człowieka podejmowane dzięki ludzkim interakcjom i komunikowaniu się.

Autorka jako podstawę naukową dla praktyki zawodowej pielęgniarek opracowała teorię ogólną pielęgniarsstwa, złożoną z trzech powiązanych ze sobą części: teorii deficytu samoopieki, teorii samoopieki i teorii systemów samoopieki. W swojej koncepcji autorka wyróżniła trzy rodzaje samoopieki: uniwersalny, rozwojowy i w dewiacjach. Pielęgniarki w praktyce świadczą opiekuńczą pomoc stosownie do sytuacji i potrzeb człowieka jako: wspierająco-uczącą, częściowo kompensacyjną i w pełni kompensacyjną. Metody, którymi się posługują, zapewniają pacjentowi kompetentną pomoc, wsparcie, oddziaływanie na środowisko oraz uczenie.

Współczesne wprowadzanie wielkich zmian na rzecz jakości opieki pielęgniarskiej wymaga takich zmian w kształceniu, które zapewnią przygotowanie pielęgni-

rek do podejmowania swojej praktyki – jako służby społecznej na poziomie profesjonalnym, z pełnym poczuciem odpowiedzialności moralnej.

5.4.5

Model pielęgniarstwa transkulturowego Madelaine Leininger

U podstaw modelu pielęgniarstwa transkulturowego M. Leininger znalazły się:

- jej głębokie przekonanie, że istota/natura/esencją/podstawową cechą pielęgniarstwa, znaczącą dla jakości pielęgnowania zarówno w świadczeniach podejmowanych na rzecz zachowania zdrowia, jak i jego przywracania, jest pielęgniarstwa troskliwość,

- zaobserwowanie, że dzieci wychowywane w różnych kulturach (afrykańska, żydowska, anglo-amerykańska, niemiecka) wykazują zarówno podobieństwa, jak i wielkie zróżnicowanie we wzajemnych interakcjach, zabawach, w jedzeniu, a nawet w spaniu.

Przekonanie o istotnej wartości pielęgniarstwa troskliwości dla ludzkiego zdrowia oraz zaobserwowanie podobieństw i różnic kulturowych w tym występujących doprowadziło M. Leininger do stwierdzenia, że okazywanie pielęgniarstwa troskliwości wymaga wiedzy o jej podstawach kulturowych. Obydwa te przekonania ukształtowała w czasie swoich pierwszych praktyk pielęgniarstwa (koniec lat 40., lata 50. XX wieku). Zachęcały ją one do podjęcia studiów antropologicznych – aby w ten sposób przygotować się do opracowania transkulturowej teorii pielęgniarstwa.

Po ukończeniu studiów podjęła badania kulturowej troskliwości na Nowej Gwincei, a także w innych kulturach. Badania te przeprowadzała samodzielnie i w zespołach. Doprowadziły one do zgromadzenia wielu szczegółowych opisów fenomenu ludzkiej troskliwości, a z kolei do podejmowania ich analiz i interpretacji. Podstawowymi stwierdzeniami wynikającymi z tych badań były:

- troskliwość kulturową cechuje więcej zróżnicowań aniżeli podobieństw,
- największe znaczenie w gromadzeniu wiedzy o pielęgniarstwa troskliwości ma opracowywanie wzorców jej ekspresji,

- zasady kulturowej troskliwości są często osadzone w kulturowych wartościach, w systemach religijnych oraz w kontekstach środowiskowych,

- pomiędzy kulturą Zachodu a kulturami innych części świata występują wielkie różnice wartości, wzorców oraz praktyk – zarówno przejawianie, jak i nieprzejawianie troskliwości,

- zróżnicowania kulturowe wywołują konflikty pomiędzy dawcami a biorcami opiekuńczej troskliwości,

- pielęgniarstwa praktyka o charakterze technologicznym zwiększa dystans pomiędzy pielęgniarkami a ich pacjentami.

Inne znaczące uzasadnienia przemawiające na rzecz przydatności teorii pielęgniarstwa transkulturowego M. Leininger znalazła w różnych kierunkach filozoficznych, religiach, a także w socjologii, psychologii, w naukach biologicznych i o środowisku, a także w pielęgniarstwie (Orem, Watson). Tematykę troskliwości podejmują humaniści, poeci, artyści, używając w swoich dziełach takich określeń, jak: humanizm, dzielenie przeżyć i gotowość do pomocy, współodczuwanie, wzajemna bliskość. Ta ogromna powszechność zainteresowania troskliwością mówi, że